

Sikkerhet innendørs og på klippefelt med borebolter

Presentasjon / innledning:

- Litt om deg selv (at du er sikkerhetsansvarlig for klubben eller noe sånt osv)
- Få med at dette er et seminar og ikke noe kurs
- Tema for seminaret er avgrenset til kun å gjelde sikkerhet på bolta klippefelt og innevegger.

Mål med seminaret:

Når kvelden er ferdig skal deltakerne ha fått:

- Økt bevissthet om egen atferd og sikkerhet ved innendørs klatring/klippeklatring
- Økt bevissthet om hvilke feil som gjøres
- Økt bevissthet om egne feil

Litt bakgrunn:

Hvorfor skjer det skader innendørs og på fullbolta klipper når alle forhold er lagt til rette for sikkerhet? På disse stedene har man:

- Borebolter
- Snufester
- Renskede ruter (ingen steiner eller løse tak som faller ned)
- Værfaktorene spiller ikke inn.

→ Må være verdens tryggeste steder å klatre?

Diskusjon/innspill mellom deltakerne og deg. La diskusjonen gå så fritt som mulig, men prøv å styr den i konstruktiv retning. Hjelp til med diverse stikkord eller spørsmål hvis det går trått.

Etter 5-10 minutter stopper du diskusjonen og går i gang med "fasiten". Prøv da så godt du kan å huske det deltakerne har kommet opp med slik at du kan flette dette inn der det passer inn i de 5 hovedpunktene under.

Risikofaktorer

Fem hovedgrupper av risikofaktorer man bør ha et forhold til (i stigende rekkefølge)

Eksemplene som det er referert til er numerert og beskrevet bakerst i dokumentet. Meningen er selvsagt å ta med disse der de er referert. Hvis du har lignende eksempler som passer inn og som er selvopplevd eller kjent i ditt klatremiljø, er det bare å bruke disse i stedet.

1. Utstyr

Selve utstyret er sjeldent skyld i ulykker/uhell, men det hender at det svikter. Bl.a var det hele tre karabinerbrudd i 2000 – 2001.

Årsaker til svikt kan være:

- Slitasje - Slitte slynger kan ryke.
- Dårlig vedlikehold - Craginstallasjoner (*eks1*), dårlig behandla tau
- Ekstreme belastninger - Tau over kant (se eksempel 1). Tau kan i praksis kun ryke ved at det kuttet over en skarp kant, jfr Pit Schubert DAV. *Eksempel 2*.

2. Holdninger

- Uansvarlighet. Eks: Å sette en helt uerfaren person til å sikre seg uten instruksjon eller øvelse.
- Lang utkltring nær bakken (hoppe over bolter)
- Ubevisst forhold til hva man driver med
- Rett og slett ikke gidde å tenke sikkerhet.
- Slurv og slendrian. Etter noen års klatring er det mange som ikke gidder å gjøre alt etter boka.

3. Ferdighet/håndverk

- Dårlig sikringsarbeid
- Ukyndig bruk av utstyr - Karabiner på tvers og over kant. Grigri feiltredd. Klippe karabinere feil vei. Riktig gjennomføring av feil metode, for eksempel rett bruk av grigri, men med for tynt tau.

Skal vise feil bruk av grigri etterpå i praksis.

4. Kunnskap/erfaring

- Dårlig kunnskap - Helt ny til klatring, vet ikke hva som er rett.
Eks1: Ikke holde høyrehånda på tauet under sikring.
Eks2: Stå langt fra veggen med mye slakk ytterst på en stein...
De som har *erfart* en del fall i ulike situasjoner, både som sikrer og klatrer, vil i mye større grad skjønne hva som kan skje, hvilke krefter som rår og hva man må passe på.
- Bruk av utstyr - Vite hva som er farlig. F.eks at det å bruke grigri på et gammelt 10,2 m.m. tau er noe helt annet enn hvis man har et nytt og glatt 9,6 m.m. tau.

Punktet henger sammen med ferdighet.

5. Mentale risikofaktorer

- Konsentrasjonssvikt - Mange farlige situasjoner kan unngås med en observant sikrer. Man også bli forstyrret og gjøre de utroligste feil, som å glemme å gjøre ferdig innbindingsknuten.
- Bevissthet om at klatring faktisk kan være farlig - Man har livet til en annen bokstavelig talt i hendene.

- "For mye" rutine - Hvis man klatrer mye kan det lett bli en rutine preget prosess, og det blir lettere å glemme hva som kan skje. Vi blir sløve og man kan rett og slett glemme seg. *Eksempel 3.*

Det er generelt store forskjeller mellom holdningene ulike klatrere har til risiko. Og selv om det som nevnt er en viktig årsak til ulykker, er det samtidig noe man delvis bare må akseptere. F.eks har det å ta en beregnet risiko alltid vært en del av klatresportens natur. Noen tar flere sjanser enn andre.

Oppsummering

Alle disse punktene er noe vi kan gjøre noe med. Og vi har to hovedtyper tiltak for å bedre sikkerheten.

Punkt 1:

Sannsynligheten for at vi gjør feil må reduseres. Her er de viktigste stikkordene bevissthet om klatresportens farer og vår vurderingsevne, dvs evnen til å oppdage farlige situasjoner og unngå feil. Det er viktig å være klar over at idiotsikre metoder ikke eksisterer, selv på innevegger og bolta klipper. I nesten alle metodene vi bruker i sikringsarbeidet kan det gjøres feil med mulige fatale konsekvenser. I de fleste klatresituasjoner kreves det derfor en løpende risikovurdering. Man må generelt *være våken hele tida mens man gjør noe som har med klatring å gjøre.*

Punkt2:

Sikkerhetsarbeid handler generelt mye om å hindre Murphys lov i å virke (alt som kan gå galt vil gå galt, hvis det bare gjøres mange nok ganger). Så lenge det er mulig å gjøre feil under klatring, vil det skje. Det blir derfor veldig viktig å redusere sannsynligheten for at de feilene som inntreffer ikke fører til ulykker. Feilene må fanges opp. På mange områder i klatringen dekkes dette av dobbel sikkerhet, f.eks knute i enden av tauet ved rappell og nedfiring eller to bolter i toppankeret osv.

Der metoden ikke selv legger opp til dobbel sikkerhet, må vi legge den inn selv. Her er de to viktigste redskapene kommunikasjon og kameratsjekk. Kommunikasjon hele tiden (øyekontakt og samspill m taukompis) og kameratsjekk hver gang.

Her lønner det seg å ha lest side 7 og 8 i ulykkesrapporten

De store tallene lov gjelder særlig klippe og inneklating, da det klatres mer der enn i fjellet.

Statistikk:

Etter at de teoretiske ulykkesårsakene er gjennomgått, er det på tide å få fram hva som faktisk skjer. Jeg har her brukt ulykkes rapporten for perioden 2000 og 2001. Når nye rapporter kommer til, er det lurt å bytte ut tallene her med de nye slik at man er mest mulig oppdatert.

Bakerst i ulykkesrapporten er alle registrerte ulykker i år 2000 og 2001 listet opp. Her er litt enkel statistikk:

- 26 av i alt 64 uhell/ulykker skjedde på klippefelt med borebolter eller innendørs.
- 10 av disse skjedde ved nedfiring, rappell eller topptauing.

- 3 karabinerbrudd

Klatring med observasjon.

Nå har det vært altfor lenge uten klatring for en gjennomsnittlig klatrer, og du setter folket i gang. Hvis du holder seminaret utendørs, er det lurt å prøve å holde troppene samlet i èn ende av craget slik at man kan stoppe opp og ta opp nye momenter i plenum.

Opplegget blir en veksling mellom å klatre og snakke/diskutere sikkerhet. La først deltakerne klatre fra seg litt, men gi dem beskjed om å være oppmerksomme på sikkerhetsmomenter. Det er om å gjøre å få til en stemning der det er ok å ta opp taukameratens dårlige sikringsteknikk osv.

Mens det klatres går du selv rundt og observerer. Hvis noen kommenterer et eller annet som skjer, stopper du de andre og drar de med i samtalen. Hvis ingen sier noe (ikke helt uvanlig), tar peker du ut to stykker som bare skal observere.

Typiske momenter som bør komme opp er:

- Rett sikringsmetode
- Plassering av sikrer (må stå i balanse og ikke for langt fra veggen osv).

En annen ting som det passer å si noe om her er dette medtau og dynamikk; at vi **må** ha dynamiske tau, sikre dynamisk og at innbindingsknuten kan ta 25 % av kraften.

I hele klatresesjonen er det meningen at man skal på det vi har pratet om i praksis.

Øvelser

Etter at man har klatret, observert og diskutert en stund, går du over til å gå gjennom noen praktiske øvelser for å illustrere enkelte typiske faremomenter.

Klipping i lav posisjon:

Man lar en testperson "late som" han/hun klipper bolt 2 eller 3 fra en lav posisjon slik at han/hun må dra ut en del tau for å nå opp. Men isteden for å klippe slipper klatreren tauet og klatrer nedover. En tredje person holder på det stedet av tauet som var ved bremsen akkurat i det klatreren skulle til å klippe. Etter hvert som klatreren kommer nedover tar sikreren inn tau, helt til klatreren henger i forrige bolt. Sikreren firer deretter klatreren ned helt til det stedet på tauet der den tredje personen holder kommer inn i bremsen igjen. En kan da se hvor langt ned klatreren ville havnet hvis han falt akkurat i det han/hun skulle til å klippe.

Ofte viser denne øvelsen at klatreren ville gått i bakken. Dette er veldig virkningsfullt hvis man har forsøkt å klippe en bolt i 5-6 meters høyde og landinge er ufin. Dra fram eksempel 4.

Falltrening:

Pappa er av den gamle klatretypen... førstemann faller aldri. På crag og inne er det feil holdning. Det er ufarlig å falle, *men man må kunne det*. Mange er redde for å falle, og

dèt kan være farlig (se eksempel 5 og 6, i begge disse tilfellene ville ulykken vært unngått om klatreren ikke var så redd for å falle). I tillegg er det mange som bare klatrer ruter de kjenner godt, noe som medfører at de aldri faller på led. Man får da heller ikke noe erfaring i å ta fall og det blir mye vanskeligere å forstå hvilke krefter det er snakk om og hvordan sikringsbremsen faktisk funker. Man må derfor øve seg på å falle!

La alle prøve å ta et lite kontrollert ledefall både som sikrer og klatrer. Fokuser på sikrerens jobb med å gi dynamisk fall samt å være forberedt på rykket (stå i balanse rett ved veggen)

Grigritesten:

Dette er en øvelse som viser hva som kan skje ved feil bruk av grigri. Man velger en rute der det er flatt under og som starter "brått". En eller to matter legges under. Et frivillig testklatrepar plukkes ut. Sikreren bruker hansker. La klatreren falle etter å ha klippet en eller to bolter, mens sikreren holder grigriens "arm" nede. Tauet vil ta løpe fritt gjennom bremsen og klatreren føler ingen motstand på veien ned mot paddene. Prøv også å tre grigriens feil vei. Forklar deltakernehvordan en grigri funker. Forklar korrekt bruk.

Bruk et nytt tau som glir godt. Under øvelsen er det viktig å forklare den store forskjellen på nye og gamle tau når det gjelder grigri.

Dette er en veldig virkningsfull øvelse som du må få med. De fleste blir veldig overrasket over hvor lite som skal til for å holde grigriarmen nede, og hvor fort klatreren faller. Samtlige klatrere jeg har brukt i denne øvelsen blir like overrasket hver gang over å falle fritt, at det overhodet ikke blir noen nedbremsing.

Man bør sette seg grundig inn i grigriens virkemåte før en gjennomfører testen.

Avrundning

Repetér litt. Poenget er at vi må hele tiden foreta vurderinger og ingen metoder er idiotsikre (jfr grigri testen). Også må vi bruke dobbel sikring der det ikke skjer av seg selv, dvs kommunikasjon og kameratsjekk.

Eksempel 1:

12 mai 2002 på Hell utenfor Trondheim. Klatrer faller på led på bolta rute. Hengeren faller av (mutteren hadde skrudd seg ut), og klatrer faller videre. Ved neste forankring brekker karabineren. Fallet bremses opp rett over bakken av en tredje forankring. Klatrer uskadd.

Dette er et eksempel på dårlig vedlikehold av utstyr i veggen. Skru igjen løse henger Muttere!

Eksempel 2:

Januar 2001 på innevegg. Fall under topptauing rundt et hjørne; tauet dratt oppover hjørnet 1 meter; strømpe og tre kordeller slitt av.

Eksempel 3:

Juni 2001 på innevegg. Sikrer brukte ATC og slapp tauet da klatrer lente seg ut for nedfiring. Klatrer falt i golvet fra 10 m. Klatrer lente seg ut uten å ta kontakt med sikrer.

Sikrer vant med grigri? Et godt eks på at man kan glemme seg og hvor viktig det er med kommunikasjon som dobbel sikring.

Eksempel 4:

Høsten 01 på Hell. Klatrer faller akkurat i det han skal klippe 4 bolt. Sikrer tror han trenger mye tau. Klatrer faller og blir hengende 0,5 m over bakken.

Eksempel 5:

Våren 99 på Dragvoll, Trondheim. Nybegynner leder en rute som er for vanskelig, men han vil ikke falle. Baler mye og klarer å få tauet rundt fingrene før han faller. Tauet strammes rundt fingrene og den ene fingeren kuttet av og faller ned!!

Eksempel 6:

Juni 01 øvefelt i Kristiansand. Klatrer faller på led, men er redd og prøver å redusere fallet ved å ta tak i kortslyngelike under seg. Kortslyngeløst fra bolten fordi karabineren åpnet seg. Klatrer falt 7 meter og bare 1-1,5 m over bakken.

Stoff fra www.klatring.no